

ІСТОРІЯ, ЩО НАС ОБ'ЄДНУЄ: КОММЕМОРАТИВНІ ПРАКТИКИ ТА ІСТОРИЧНІ ДИСКУРСИ УКРАЇНСЬКО-ЛИТОВСЬКОГО БЕЗПЕКОВОГО І ОБОРОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ «ГІБРИДНИХ» ЗАГРОЗ

Не відкриттям є те, що історичний дискурс створює образи репрезентації етнокультурної та національно-державної спільноти, а також давно застосовується у практичній політиці. Як стверджує проф. Барбара Гудвін (Ун-т Східної Англії): «Той, хто розмірковує про політику або займається суспільними науками, не може бути вільним від ідеології або певної системи цінностей» [1, р. 8]. Британський політолог Крістофер Флад доречно зауважує, що зовсім не обов'язково сприймати ідеологію як щось шкідливе, хибне і нездорове [2, с. 17]. З цього погляду навряд чи будуть цілком реалізовані заклики «залишити історію історикам». Важливе інше: чому служить історичний аргумент – зближенню, чи обґрунтуванню претензій, добросусідству чи конфліктності?

Українсько-литовські відносини демонструють показовий приклад того, як історично обумовлений партнерський *modus vivendi* зробити актуальною моделлю глибокої й різнобічної співпраці наших народів і держав по різних напрямках. Апелювання до цього історичного досвіду має місце повсякчас. Так, під час зустрічі Президента України Володимира Зеленського зі Спікером Сейму Литовської Республіки Вікторією Чміліте-Нільсен 12 травня 2021 р. було констатовано **традиційно високу динаміку** міждержавного політичного діалогу [3]. А роком раніше 28 липня 2020 р. у Спільній декларації щодо заснування Люблінського трикутника при вказанні на переваги подальшого посилення політичних, економічних, інфраструктурних, безпекових, оборонних та культурних зв'язків між країнами у сучасному світі, основою цьому у нашому конкретному випадку прямо визнавались **багатовікові історичні та культурні зв'язки** між народами України, Литви й Польщі [4].

Російські ЗМІ негайно звернули увагу на те, що окремим напрямом діяльності країн Люблінського трикутника їхні керівники МЗС визначили «протидію російській дезінформації», а також «захист міжнародного права

в контексті російської агресії проти України, що триває» [5]. Литовські політологи та експерти зі свого боку вже давно аналізують політичні сценарії та ідеологічні схеми російської політики. Монографічне дослідження «Російські сценарії розвитку: наслідки для Литви і регіональної безпеки», виконане за прогностичним методом Delphi, зосередилось навколо чинників, які визначають і будуть визначати майбутню поведінку Росії в міжнародній політиці. І основний, і ймовірнісний сценарії передбачають, що Кремль буде використовувати різні методи для розширення свого впливу у всіх областях, де тільки така можливість виникатиме [6, р. 11]. Й історичні сюжети у цьому сенсі задіюються вельми часто, для досягнення претензійних політико-ідеологічних цілей згідно стратегії «гібридної війни». Одним із таких сюжетів є ностальгічне оспівування втраченої «єдиної Русі», складовою котрої була Русь Литовська, «підкошена Кревською і знищена Люблінською унією», а її еліта буцімто «зрадила» православну віру і загальноруську самосвідомість. Вельми плідний на квазіісторичні викладки Кирил Фролов пише про «руських князів Гедиміновичів», котрі підіймали «православні руські повстання» проти поневолювачів. [7].

Та легкість, з котрою прокремлівська публіцистика «приватизовує» середньовічну спадщину Східної і навіть частини Центральної Європи та її історичні персонажі приголомшує. Скажімо, подільський князь Федор Корятович, наречений «руським володарем Карпат» і причислений до поборників загальноруської єдності. Натомість, ми вже давно звикли, що цей середньовічний герой є однією зі знакових фігур історії Закарпаття. 5 жовтня 2018 р. у Мукачівському замку «Паланок» було урочисто відкрито Меморіальну кімнату на його честь. Як зазначав посол Литви в Україні Марюс Януконіс, «такі виставки ще раз доводять, що Україна та Литва мають спільне історичне коріння завдяки таким особам, як князь Корятович». Місто Мукачево назване дипломатом частиною Європи, як і було за часів князя Корятовича [8]. Що показово, цей персонаж позиціонує в історичній пам'яті і як справедливий володар, і як звитязний воїн.

Ми свідомі того, що російські політико-ідеологічні міфи потребують відповіді, коректної, вираженої, але твердої і безкомпромісної. Це з одного боку. А з іншого, сюжети історично обумовленого українсько-литовського партнерства витребувані суспільним інтересом до них в обох наших країнах, створюючи сприятливий ментально-емоційний фон взаємовідносин, у тім числі у безпеково-оборонній сфері, котра становить

для нас особливий інтерес. Це смисли українського погляду на проблему. Важливо, що він збігається з литовським, висловленим і політиками, і авторитетними науковцями. Проф. Вільнюського ун-ту Альфредас Бумблаускас у своєму інтерв'ю газеті «День» слушно зазначив, що існує прямий зв'язок між історією та формуванням нації. Науковець постійно наголошує, що Литва, як і її сусіди – країни Балтії, Польща, кровно зацікавлена в успіху європейської інтеграції України, бо це – у наших спільних інтересах [9].

Зреалізованим і нині діючим проектом співробітництва Литви, Польщі та України у сфері безпеки є Литовсько-польсько-українська бригада (LitPolUkrBrig), котра готується по стандартах НАТО, і, як неодноразово зазначали у прес-службах оборонних відомств, слугує символом єднання трьох народів [10]. 5 жовтня 2017 р. у Люблінській цитаделі відбулися урочистості з нагоди 2-ї річниці її створення, під час котрих було укладено тристоронню угоду про співпрацю стосовно функціонування бригади та було проведено церемонію передачі їй Бойового Прапора. Вагомим символічним жестом стало присвоєння цьому військовому підрозділу імені гетьмана Костянтина Острозького – крупного українського аристократа та військового діяча Литви часів середньовіччя [11]. Знакова фігура князя Острозького трактується як наочний прикладом тяглості історичної традиції співпраці наших трьох держав у військовій сфері.

1. Goodwin B. Using Political Ideas. 3rd ed. / Barbara Goodwin. – Chichester: John Wiley, 1992. – VIII, 365 p.
2. Флад К. Политический миф. Теоретическое исследование. Пер. с англ. А. Георгиева. – М.: Прогресс-Традиция, 2004. – 264 с.
3. Глава держави зустрівся зі Спікером Сеймасу Литовської Республіки. 12 травня 2021 р. URL: www.president.gov.ua/news/glava-derzhavi-zustrivsyia-zi-spikerom-sejmasu-litovskoyi-res-68405.
4. Спільна декларація міністрів закордонних справ України, Республіки Польща та Литовської Республіки щодо заснування Люблінського трикутника. Люблін, 28 липня 2020 року // Міністерство закордонних справ України. Офіційний інтернет-портал. URL: <https://mfa.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-ministriv-zakordonnih-sprav-ukrayini-respubliki-polshcha-ta-litovskoyi-respubliki-shchodo-zasnuvannya-lyublinskogo-trikutnika>.
5. Грязев А. Польская геометрия: в Люблине возрождается Речь Посполитая // Электронное издание ГАЗЕТА.RU. – 2020. – 29 июля. URL: www.gazeta.ru/politics/2020/07/29a13169611.shtml?updated.

6. *Ivanauskas V., Janeliūnas T., Jasutis G. etc.* Rusijos raidos scenarijai: implikacijos Lietuvos ir regiono saugumui / Vilius Ivanauskas Tomas Janeliūnas, Gražvydas Jasutis. – Vilnius: Aukso žuvys, 2016. – 319 p.
7. *Фролов К.А.* Святые и пророки Белой Руси. – М.: Книжный мир, 2018. – 631 с.
URL: https://books.google.com.ua/books?id=Pp_ODwAAQBAJ&pg=PT302&lpg=PT302&dq=Литва+Князь+Корятович.
8. Посол Литвы открыл в Мукачевском замке комнату князя Корятовича. 6 октября 2018 г. URL: www.ukrinform.ru/rubric-regions/2553165-posol-litvy-otkryl-v-mukacevskom-zamke-komnatu-knaza-korotovica.html#.
9. *Сирук М.* Украина и Литва: общий «европейский знаменатель» истории // День. – 2015. – 18 сентября. URL: <https://day.kyiv.ua/ru/article/ukraina-incognita/ukraina-i-litva-obshchiy-evropeyskiy-znamenatel-istorii>.
10. «Спільна Литовсько-Польсько-Українська бригада – символ єднання наших народів», – Міністр оборони України Степан Полторак. URL: www.mil.gov.ua/news/2017/10/05/spilna-litovsko-polsko-ukrainska-brigada-simvol-ednannya-nashih-narodiv-ministr-oboroni-ukraini-stepan-poltorak.
11. Сьогодні LitPolUkrBrig офіційно нададуть ім'я гетьмана Костянтина Острозького // Польське радіо. – 2017. – 5 жовтня. URL: www.polradio.pl/5/38/Artykul/328985.